

ชดเชยเพื่อเซ็ดน้ำตา

วรากรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ถ้าท่านผู้อ่านมีความรู้สึกคล้ายกับผู้เขียนซึ่งรอดพ้นจากภัยน้ำท่วมบ้านและรู้สึกผิดที่เพื่อน ๆ โชคร้ายแต่เรารอด คล้ายกับความรู้สึกของผู้ที่มีชีวิตรอดจากสงครามในขณะที่เพื่อน ๆ ตาย ก็อยากบอกว่าขอให้แปรเปลี่ยนความรู้สึกดังกล่าวเป็นความช่วยเหลือโดยตรงอย่างรวดเร็วแก่เพื่อนเหล่านั้นจักมีประโยชน์กว่าการไม่สบายใจแต่เพียงอย่างเดียว

ถึงแม้ว่าจะไม่มีกรุงเทพมหานครตั้งอยู่ใต้อยุธยา ลพบุรี สิงห์บุรี อุทัยธานี ฯลฯ น้ำก็คงจะท่วมพื้นที่เหล่านี้อย่างแน่นอนอันเนื่องมาจากมวลน้ำมหาศาลไหลบ่ามาจากทางตอนเหนือซึ่งมีระดับความสูงกว่า

ลองจินตนาการดูว่าน้ำมีมากน้อยแค่ไหน พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตรที่มีน้ำสูง 1 เมตรจะมีปริมาณน้ำเท่ากับ 1 ล้านลูกบาศก์เมตร ครั้งนี้ข่าวว่ามีมวลน้ำปล่อยลงมาไม่ต่ำกว่า 10,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเท่ากับพื้นที่ 10,000 ตารางกิโลเมตร (100 กิโลเมตร x 100 กิโลเมตรที่มีน้ำเต็มโดยมีระดับน้ำสูง 1 เมตร) ถ้าให้ระดับน้ำสูง 500 เซนติเมตรก็หมายความว่ามวลน้ำเหล่านี้จะครอบคลุมพื้นที่ 20,000 ตารางกิโลเมตร ถ้าน้ำสูง 25 เซนติเมตรก็ครอบคลุมพื้นที่ 40,000 ตารางกิโลเมตร (400 x 100 กิโลเมตร) (กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ 1,700 ตารางกิโลเมตร)

ผู้คนในบริเวณนี้ประสบภัยธรรมชาติระหว่างที่น้ำไหลผ่านลงไปยังแม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน และบางปะกง โดยทันทูษณ์ทรมาณอยู่สมมุติว่า x วัน อย่างไรก็ตามดีเมื่อมีกรุงเทพมหานครตั้งอยู่ตอนล่างตามภูมิศาสตร์ก็ให้น้ำไหลลงทะเลช้าลง ความทันทูษณ์ทรมาณก็นานวันขึ้นเป็น (x + y) วัน อย่างไรก็ตามก็ภาครัฐไม่อาจปล่อยให้กรุงเทพมหานครจมอยู่ใต้น้ำได้ ต้องรักษาไว้เป็นไขแดง เนื่องจากเป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศ เป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดการจ้างงาน รายได้และอำนาจซื้อจากคนทั้งประเทศ อีกทั้งยังเป็น

ฐานของการเก็บภาษีของรัฐเพื่อนำเงินมาช่วยชดเชยและฟื้นฟูประเทศภายหลังจากน้ำท่วมอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นศูนย์กลางของประเทศ หากประสบภัยแล้วการบริหารงานแก้ไขภาวะน้ำท่วมและการฟื้นฟูก็จะมีปัญหาอย่างมาก

ภาครัฐได้รักษาไข่แดงโดยการสร้างเขื่อนกั้นน้ำแนวยาวหลายกิโลเมตรซึ่งถึงแม้จะมีความจำเป็นอย่างยิ่งก็ทำให้ความทุกข์ทรมานของผู้คนในเขตเหนือเพิ่มขึ้นอีก z วัน รวมทั้งหมดแล้วความทุกข์ทรมานเท่ากับ $(x + y + z)$ วัน หากสมมุติว่ายิ่งจำนวนวันมากขึ้น ความเสียหายก็ย่อมมากขึ้นด้วยเป็นเงาตามตัว ก็สรุปได้ว่าความเสียหายของผู้คนทางเหนือและต่อมาทางตะวันตกอันเนื่องจากการรักษาไข่แดงเท่ากับ z (ไม่ใช่ $x + y + z$)

คำถามก็คือเราจะทำอย่างไรกับความเสียหาย z ที่เกิดขึ้นนี้ของผู้คนที่ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะการรักษาเขตชั้นในของกรุงเทพมหานครเป็นไข่แดงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมประเด็นนี้แหละที่จะทำให้ความรู้สึกผิดของท่านผู้รอดจากความหายนะซึ่งประกอบด้วยผู้อยู่อาศัยองค์กรธุรกิจ องค์กรของภาครัฐทั้งหมด ฯลฯ ลดลงได้ และเป็นไปอย่างสอดคล้องกับหลักความยุติธรรมอันเป็นพื้นฐานของศีลธรรมด้วย

ลองมาดูกันว่าเขาชดเชยความเสียหายที่เกิดจากธรรมชาติกันอย่างไรในต่างประเทศ ในกรณีของ Katrina ของสหรัฐอเมริกาในปี 2011 รัฐบาลอเมริกันมีค่าชดเชยให้ 135,000 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 4 ล้านล้านบาท) ให้แก่ครอบครัวผู้สูญเสียชีวิตโดยจ่ายตามสัดส่วนของรายได้ของผู้เสียชีวิตก่อนตาย ถ้ามีรายได้น้อยก็ชดเชยให้น้อย

สำหรับแผ่นดินไหวในจีนในปี 2008 รัฐบาลจีนบังคับให้องค์กรปกครองท้องถิ่นของท้องถิ่นที่เกิดเหตุเป็นผู้ชดเชย ในกรณีของสึนามิของญี่ปุ่นในเดือนมีนาคม 2010 รัฐบาลญี่ปุ่นสร้างบ้านชั่วคราวให้แก่ผู้สูญเสียบ้านทุกครอบครัว ซึ่งต้องใช้เงินถึง 17 ล้านล้านเยน (ประมาณ 6.8 ล้านล้านบาท)

ตามหลักการของการชดเชยสากลในกรณีของอุบัติเหตุรถยนต์ ผู้ก่อให้เกิดอุบัติเหตุสมควรเป็นผู้จ่ายเงินชดเชยให้แก่ผู้เสียหายเนื่องจากเป็นผู้ก่อเหตุ โดยจ่ายอย่างเป็นสัดส่วนกับรายได้ของผู้เสียหายก่อนตาย โดยใช้ตรรกะว่าหากเขาไม่ตายก็จะสามารถหารายได้ในระดับนั้น ๆ

อย่างไรก็ดีในกรณีของภัยพิบัติจากธรรมชาติ ไม่มีผู้ก่อเหตุดังกรณีของ อุบัติเหตุ ดังนั้นภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นต้องร่วมกันเป็นผู้แบกรับ ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนมีความผูกพันกับรัฐ ยอมละเว้นการกระทำต่าง ๆ ตามอำเภอใจ ยอมเสียภาษีเพื่อแลกกับการคุ้มครองดูแลจากรัฐ ฯลฯ (ทฤษฎี Social Contract) ดังนั้น เมื่อเกิดการสูญเสียเช่นนี้ขึ้นอย่างสุดวิสัย รัฐจึงสมควรเป็นผู้ดูแลให้การชดเชยตามสมควร

ในกรณีของน้ำท่วมบ้านเรา เป็นที่ยอมรับกันชัดเจนว่ารัฐจำเป็นต้องเป็น “ผู้ก่อเหตุ” เพื่อรักษาไข่แดงจนทำให้สมาชิกไข่แดงทั้งปวงได้ประโยชน์ และผู้อยู่นอกเขื่อนหรือ เจ้าของพินนาซึ่งถูกใช้เป็นแก้มลิงชั่วคราวเป็นผู้เสียหาย

“ผู้เสีย” และ “ผู้ได้” เห็นได้ชัดเจนในกรณีนี้ “ผู้ได้” ก็ได้มากมายมหาศาล จากการไม่ถูกน้ำท่วม โดยเฉพาะธุรกิจเอกชนขนาดกลางและใหญ่ ลองจินตนาการดูว่าถ้า ธุรกิจเหล่านี้ถูกน้ำท่วมจนประกอบกิจการไม่ได้จะเกิดมูลค่าเสียหายเท่าใด และมูลค่าเสียหายที่ไม่เกิดขึ้นนี้แหละคือขอบเขตของผลประโยชน์ที่เขาได้รับ

ภาครัฐสมควรจะให้เงินชดเชยผู้เสียหายส่วนหนึ่งตามนัยของทฤษฎี Social Contract แต่ผู้เขียนเห็นว่า “ผู้รอดตาย” และได้ประโยชน์มหาศาลจากการไม่ถูกน้ำท่วมสมควร มีบทบาทร่วมโดยการจ่ายเงินชดเชยโดยตรงผ่านรัฐให้แก่ผู้เสียหายเหล่านี้เพื่อความเป็นธรรม

“ผู้เสียหาย” เราเห็นกันชัดเจน สามารถระบุถนน บ้านเลขที่ใดไม่ยาก (เงินชดเชย 5,000 บาทนั้น สมควรจ่ายสดให้ได้เลย เพียงแต่ให้เซ็นใบยินยอมรับคดีอาญาหาก ข้อโกง และมีบัตรประจำตัวหรือทะเบียนบ้าน ไม่ต้องไปถ่ายรูปรูปน้ำท่วมบ้านและให้เห็นเลขที่บ้าน ใคร ๆ ก็รู้ว่าบ้านใดน้ำท่วมบ้านบ้าง ไม่น่าใช้วิธีคิดแบบราชการจนปั่นป่วนไปหมด) และ “ผู้ได้” เราก็เห็นกันชัดเจน ระบุถนนและบ้านเลขที่ใดหมด

ภาครัฐสมควรเก็บเงินจาก “ผู้ได้” เหล่านี้ตามสัดส่วนของประโยชน์ที่เขาได้รับ จากการไม่ถูกน้ำท่วม (มูลค่าทรัพย์สินอาจใช้เป็นเกณฑ์) ผ่านใบชำระค่าไฟฟ้าหรือประปา (จ่าย ค่าธรรมเนียมค่าเก็บให้เขาและใบชำระเงินเหล่านี้เก็บจากทุกครัวเรือนทุกเดือนอยู่แล้ว) โดยเพิ่ม เงินเข้าไปอีก ควรเก็บเดือนละไม่มากเป็นเวลา 6 เดือนต่อเนื่องกัน และเอาเงินเหล่านี้ หายชดเชยให้แก่ผู้ “เสียหาย” ควบคู่ไปกับเงินชดเชยจากรัฐ เงินชดเชยควรให้เป็นหมิ่น

หรือแม้แต่แสน มีค่าใช้จ่าย 5,000 บาท ซึ่งเป็นเพียงเศษค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อรักษา “ไข่แดง” ไว้ โดยเขาไม่ได้เต็มใจและเลือกได้เลยแม้แต่หน่วย

ความเป็นธรรมเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมเดียวกันอย่างสงบสุข กรณีนี้ถ้าท้วงมี “ผู้เสียหาย” และ “ผู้ได้รับ” ที่เห็นได้ชัดเจน ตลอดจนมีกลไกการจ่ายเงินชดเชยที่มีประสิทธิภาพอยู่แล้ว ดังนั้นการสร้าง “ความเป็นธรรม” จึงไม่ใช่สิ่งที่เลื่อนลอย

การชดเชยทางอ้อมอย่างอื่นที่ภาครัฐสามารถทำได้ เช่น หาเงินชดเชยให้แก่ผู้เสียหายโดยจัดตั้งกองทุนชดเชยด้วยการกู้เงินผ่านการออกพันธบัตรและบังคับให้ธุรกิจตลอดจนประชาชนซึ่งเป็น “ผู้ได้” ชื้อพันธบัตรเหล่านี้โดยได้ผลตอบแทนในอัตราที่ต่ำกว่าตลาด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการช่วยชดเชยความเสียหาย และ “ตอบแทน” แก่ผู้เสียหาย

ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการกู้ยืมจากเงินทุนสำรองระหว่างประเทศที่ธนาคารแห่งประเทศไทยดูแลอยู่เพื่อเอามาชดเชย และ/หรือฟื้นฟูประเทศ ผู้เขียนมองไม่เห็นตรรกะและการเชื่อมโยงเท่ากับการตั้งกองทุนและบังคับให้ “ผู้ได้” ชื้อพันธบัตรและได้รับอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่า การนำเงินทุนสำรองระหว่างประเทศมาใช้เป็นการเพิ่มความเสี่ยงให้แก่เสถียรภาพทางการเงินของประเทศโดยไม่จำเป็น ถ้าไม่หลงลืมกัน “ต้มยำกุ้ง” เกิดขึ้นก็เพราะเรามีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ (ซึ่งเกือบทั้งหมดคือเงินตราต่างประเทศ) ต่ำเพราะได้ใช้ไปเกือบหมดจนเป็นเหตุให้เกิดวิกฤตขึ้น

พวกเราที่เป็นพวก “ได้” ทั้งหลายมายอมเสียสละเงินไม่มากมายกันเออะจ่ายชดเชยโดยตรงให้แก่ผู้เสียหายจำนวนนับแสนครัวเรือนเพื่อความยุติธรรม และเพื่อให้เพื่อนเรามีเงินไปซ่อมแซมบ้านและฟื้นฟูธุรกิจ

ตอนน้ำท่วมเรายังมีใจให้แก่เขาได้ ตอนนี้น้ำในหลายพื้นที่ก็แห้งแล้ว น้ำใจของเราจะเหือดแห้งตามไปด้วยหรือครับ
